

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Yüz on üçüncü İçtima

19.11.1337 Cumartesi

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Zaptı Sabık hulâsası	256:257	6. — Hakkâri Mebusu Tufan Beyin tecavüz ettirdiği müddetin bu seneki mezuniyetine sayılmasına dair Divanı Riyaset kararı	259
2. — İcra Vekilleri muamelâtı	263	7. — Bolu Mebusu Abdullah Efendinin tecavüz ettirdiği müddetin bu seneki mezuniyetine sayılmasına dair Divanı Riyaset kararı	259
1. — Münhal bulunan Maarif Vekâleti için intihap ve Karesi Mebusu Vehbi Beyin Maarif Vekilliğine intihabı.	263,264	8. — Kars Mebusu Fahreddin Beyin tecavüz ettirdiği müddetin bu seneki mezuniyetine sayılmasına dair Divanı Riyaset kararı	259
3. — Âzayı kiram muamelâtı	257	9. — Malatya Mebusu Hacı Garib Ağanın tecavüz ettirdiği müddetin bu seneki mezuniyetine sayılmasına dair Divanı Riyaset kararı.	260
1. — İsparta Mebusu Nadir Beyin tecavüz ettirdiği müddetin bu seneki mezuniyetine sayılmasına dair Divanı Riyaset kararı.	257:258	4. — Teklifler	260,263
2. — Diyarbekir Mebusu Hamdi Efendinin tecavüz ettirdiği müddetin bu seneki mezuniyetine sayılmasına dair Divanı Riyaset kararı.	258:259	1. — Gazianteb Mebusu Ali Cenani Beyle iki arkadaşının, Ayıntab kazası dâhilindeki bağ ve bahçelerden kesilecek ağaçların üç sene öşürden muaf tutulmasına dair kanun teklifi (2/384)	260
3. — Mardin Mebusu Midhat Beyin, tecavüz ettirdiği müddetin bu seneki mezuniyetine sayılmasına dair Divanı Riyaset kararı	259	2. — Gazianteb Mebusu Ali Cenani Beyle iki arkadaşının düşman istilâsından dolayı mutazarrır olan Gazianteb kasabası ahalisine muavenet edilmesi hakkında kanun teklifi (2/385)	260
4. — Muş Mebusu Osman Kadri Beyin tecavüz ettirdiği müddetin bu seneki mezuniyetine sayılmasına dair Divanı Riyaset kararı	259		
5. — Bitlis Mebuslarından Resul ve Sadullah Beylerin tecavüz ettirdikleri müddetin bu seneki mezuniyetlerine sayılmasına dair Divanı Riyaset kararı.	259		

3. — Bursa Mebusu Operatör Emin Beyin, Serveti beş bin liradan fazla olanlardan aledderecat muafiyeti askeriye vergisi alınmasına dair kanun teklifi (2/386)	263
5. — Takrirler	263
1. — Tahkikatı teşriye açılmasına dair takrir ve merbutu istida (Takrir sahibi malûm değil)	263
6. — Muhtelif evrak	257
Millî zaferin temadisi temenniyatına ve Meclisle orduya selâmlarının iblâğ edilmesine dair Çatalca Müftüsü Osman Efendi ile iki arkadaşından mevrut telgraf.	257
7. — İntihaplar	264
1. — Tetkiki hesabât heyeti için intihap	264
8. — Sualler	257
1. — Kângırı Mebusu Tevfik Efendinin, Vesaiti nakliye hakkında Müdafaa-i Milliye Vekâletinden sual takriri.	257
9. — Mazbatalar	259,260,264
1. — Tarık Bedeli Nakdîsi Kanununun beşinci maddesinin tadiline dair kanun lâ-	

yihası ve Kavanini Maliye Encümeni mazbatası	259
2. — Hiyaneti vataniyeden mahkûm Beyşehir'in Karadiken karyesinden jandarma Gökkoğullarından Osmanoğlu İbrahim hakkındaki evrakı hükmîyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası	260:263
3. — Hiyaneti vataniyeden mahkûm Trabzon'lu Mavna Reisi Rasim ile rüfekası hakkındaki evrakı hükmîyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası	264:268
10. — Müzakere edilen maddeler	268
1. — Gümüşane Mebusu Hasan Fehmi Beyin, Reji beyiye memurluklarının mâlûl gazilere hasrı hakkında kanun teklifi ve Kavanini Maliye Encümeni mazbatası (2/370)	268
2. — Mükellef sivil sıhhiye memurları hakkındaki kanuna müzeyyel kanun lâyihası ve Sıhhiye Encümeni mazbatası	269:273

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati : 1,30 sonra

REİS — Birinci Reisvekili Hasan Fehmi Beyefendi

KATIPLER : Ziya Hürşid B. (Lâzistan), Âtîf B. (Kayseri)

REİS — Meclis küşadedildi. Zaptı sabık hulâsası okunacak.

(Zaptı sabık hulâsası okundu).

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

Birinci Celse

Birinci Reisvekili Hasan Fehmi Beyefendinin tahtı riyasetlerinde bilinikât zaptı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. Koggiri Heyeti Tahkikiyesinden tahliye edilen mevkufin hakkında mevrut iki aded telgraf kıraat ve Ba-

tum Mebusu Fevzi, Saruhan Mebusu Avni, Yozgad Mebusu Feyyaz Âli, Kozan Mebusu Dr. Mustafa ve Biga Mebusu Mehmed Beylerin mezuniyetlerine dair Divanı Riyaset kararı kabul olundu. İsparta Mebusu Hüseyin Hüsnü Efendinin İsparta harikzedegânına muavenet icrası hakkındaki takririnin teklifi kanuni şeklinde olmamasından reddine dair Lâyiha Encümeni mazbatasıyla Erzurum Mebusu Salih Efendinin mektep kitaplarının Gümrük Resminden istisnasma dair olan teklifinin Gümrük Kanununda maksadı temin edecek ahkâm mevcudolmasından dolayı

reddi hakkındaki Kavanini Maliye Encümeni mazbatasını kabul olundu.

11 Nisan 1334 tarihli Gümrük Kanununun iadei meriyeti hakkındaki Gümüşane Mebusu Hasan Fehmi Beyin teklifi kanunisi müstaceliyet kararıyla ruznameye alınarak bilmüzakere maddeleri aynen ve heyeti umumiyesi müttefikan kabul olundu. Bilâhara mirimumaileyhin devlet inhisarında bulunan mevaddın beyiye hakkının mâlûlünü guzzata tahsisi hakkındaki lâyihai kanuniyesinin müstaceliyetle müzakeresine geçilerek üçüncü maddesi tadilen ve 5, 6 ncı maddeleri aynen kabul ve 1, 2, 4 ncü maddeleri nazarı dikkate alınan tahrirler mucibince tesbit edilmek üzere encümenine iade olunarak teneffüs için celse tatil olundu.

İkinci Celse

Hasan Fehmi Beyefendinin tahtı riyasetlerinde bilnikat istifa etmiş olan Maarif Vekili Hamdullah Subhi ve Nafia Vekili Ömer Lûtfi Beylerin yerlerine gösterilen namzetler meyanından intihap icra edilmesine dair Riyaseti Celile tezkereleri kiraat ve ayrı ayrı intihap icra edilerek âra tasnif edilinceye kadar bir meselenin müzakeresi için celsei hafiyeye geçildi.

(Üçüncü celse hafidir)

Dördüncü celse

Hasan Fehmi Beyefendinin tahtı riyasetinde küşâdedilerek Nafia Vekâleti için icra edilen intihapta Sivas Mebusu Rauf Beyin 84 rey ile ihrazı ekseriyet eylediği ve Maarif Vekâleti için yapılan intihapta ise hiçbir zatın ekseriyeti mutlakayı ihraz edememiş olmasından Cumartesi günü yeniden intihap icra edileceği Makamı Riyasetten tebliğ olunarak içtimaa nihayet verildi.

Birinci Reisvekili Kâtip Kâtip
Hasan Fehmi Ziya Hürşid Atıf

REİS — Zaptı sabık hakkında mütalâa varmı? (Hayır, sesleri) zaptı sabık aynen kabul edildi.

6. — MUHTELİF EVRAK

1. — *Millî zaferin temadisi temenniyatına ve Meclis ile orduya selâmlarının iblâğ edilmesine dair Çatalca Müftüsü Osman Efendi ile iki arkadaşından mevru telgraf.*

REİS — Çatalca Müftüsü Osman Efendinin rüfekamızdan Vehbi Bey vasıtasıyla gönderdiği bir telgraf vardır. Riyasete tevdi edilmiş. Okuyoruz :

«Âfiyetinizle millî muzafferiyetlerimizin temadisini temenni eder ve Meclisi Millimizle kahrâman ordumuzu tebeil ederek selâmlarımızın iblâğına delâlet buyurulmasını istirham ve bu vesile ile de hürmetlerimizi takdim ederiz.»

Çatalca Müftüsü

Osman Muharrem Murad
(Varolsun sadaları)

REİS — Münasip bir vasıta bulursak tabii cevap yazarız.

9. — MAZBATALAR

1. — *Tarik Bedeli Nakdîsi Kanununun beşinci maddesinin tadiline dair kanun lâyihası ve Kavanini Maliye Encümeni mazbatası.*

REİS — Tarik Bedeli Nakdîsi Kanununun beşinci maddesinin tadili hakkındaki, lâyihai kanuniye Kavanini Maliye Encümeninden çıkmış, Dahiliye Encümenine havale ediyoruz.

8. — SUALLER

1. — *Kângırı Mebusu Tefvik Efendinin, Vesaiti nakliye hakkında Müdafaai Millîye Vekâletinden sual tahriri*

REİS — Kângırı Mebusu Hacı Tefvik Efendinin vesaiti nakliye hakkında Müdafaai Millîye Vekâletinden sual tahriri; Müdafaai Millîye Vekâletine tebliğ edeceğiz.

3. — AZAYI KIRAM MUAMELÂTI

REİS — Müddeti mezuniyetlerini tecavüz ettiren âza hakkında Divanı Riyasetin dokuz kıta Kararnamesi var. Sıra ile okuyup reyiniz arz edeceğiz.

1. — *İsparta Mebusu Nadir Beyin tecavüz ettirdiği müddetin bu seneki mezuniyetinden sayılmasına dair Divanı Riyaset kararı.*

Heyeti Umumiyyeye

Mezuniyeti geçen sene Şubatı gayesinde hitam bulduğu halde Meclisi Âliye yirmi üç gün tecavüzle iltihak etmiş olan İsparta Mebusu

Nâdir Beyin tecavüz ettirdiği mezkûr müddetin sene zarfındaki üç aylık mezuniyetine mahsubu bittensip Divanı Riyasetin 7 Eylül 1337 tarihli kararıyla Heyeti Celileye arz edilmiş ise de kabul olunmamıştı. Mumaileyh ahiren aldığı üç aylık mezuniyetini bizzarure istimal edemeyeceğinden bahsile evvelce vukubulan yirmi üç günlük tecavüzünün üç aylık mezuniyetine mahsubunu talebetmekte olduğundan keyfiyet Divanı Riyasetin 16 Teşrinisani 1337 tarihli on beşinci İçtimamda tezekkür olunmuş ve mezkûr tecavüzü müddetin sene zarfındaki mezuniyetine mahsubu keyfiyeti evvelce Heyeti Umumiyece reddilmiş olduğundan takrir sureti musaddakasının bilâmütalâa Heyeti Umumiyece arzı tensib olunmuştur efendim.

17 . 11 . 1337

Büyük Millet Meclisi Reisisanisi
Dr. Adnan

NÂDIR B. (İsparta) — Efendim izahat vereceğim.

REİS — Efendim malûmuâliniz mezuniyet meseleleri bilâmünakaşa reye vazedir. İzahat vereceğim diyor. Arzu buyurursanız.... (Hayır sadaları) (Söylesin sadaları).

Efendim bu hususta müzakere açılmasını ten-sip ediyormusunuz? (Hayır sesleri).

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Efendim Nâdir Bey limazeretin müddetini tecavüz ettrmiş, takririnin kabulünü teklif ediyorum.

REİS — Efendim evvelce Divanı Riyaset Meclisi Âlinize tecavüz ettirdiği müddetçe me-zun addini teklif etmişti. Meclisi Âliniz redetti Bu defa yine esbabı mucibe serdiyle teklifini tekrar ediyor. Meclisi Âlinizin evvelki kararına karşı Divan bilâmütalâa Meclisi Âlinizin tak-dirine bırakıyor. Şimdi takririni reyinize arz edeceğim.

DURAK B. (Erzurum) — Bir şey arz edeceğim.

REİS — Müzakere açmıyoruz. Efendim.

DURAK B. (Erzurum) — Rica ederim efendim bazı arkadaşlarımızın mezuniyeti kabul ediyor, bâzılarının kabul edilmiyor; Heyeti Umumiyece bu hususta tenvir ediniz.

REİS — Efendim müzakere istiyor musunuz? Müzakere açılmasını arzu edenler lütfen el kaldırsın, arzu edilmedi.

DURAK B. (Erzurum) — Efendim haksız-

lık oluyor. Bâzılarının kabul ediliyor, bâzılarının kabul edilmiyor. Binaenaleyh bu bapta bir karar ittihazı lâzımdır.

REİS — Efendim Nadir Beyin takririni reyinize arz ediyorum. Divan bilâmütalâa Meclisi Âlinize sevk etmiştir. Nadir Beyin tecavüz ettirmiş olduğu müddetin bu defa alıp da istimal etmediği mezuniyetten mahsubunu kabul edenler lütfen el kaldırsın... Aksni reyinize arz ediyorum. Takriri terviç etmeyenler el kaldırsın.

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Efendim Meclisin kararı var, reye hacet yok.

REİS — Müsaade buyurun efendim. Nadir Beyin takririni ki, Meclisin kararı sabıkının tashihini mutazammındır. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Ekseriyetle kabul edildi.

2. — *Diyarbakir Mebusu Hamdi Efendinin, tecavüz ettirdiği müddetin bu seneki mezuniyetinden sayılmasına dair Divanı Riyaset kararı*

Heyeti Umumiyece

Geçen seneki mezuniyetinin hitamı olan 13 Mart 1337 tarihinden Meclisi Âliye iltihak eylediği 27 Nisan 1337 tarihine kadar güzeran eden kırk beş günlük tecavüzü ile on beş günlük mezuniyetinin hitamı olan 23 Ağustos 1337 tarihinden Meclise iltihak ettiği 10 Eylül 1337 tarihine kadar geçen on sekiz gün ki, ceman altmış üç günlük tecavüzünün bu seneki mezuniyetine mahsubuna dair Diyarbakir Mebusu Hamdi Efendinin, takriri Divanı Riyasetin 16 Teşrinisani 1337 tarihli on beşinci içtimamda tetkik olunmuş ve mumaileyhin 13 Mart 1337 tarihinden 27 Nisan 1337 tarihine kadar geçirdiği 45 gün ile 23 Ağustos 1337 den 10 Eylül 1337 tarihine kadar geçen on sekiz gün ki, ceman altmış üç gün için bu seneki üç aylık mezuniyetine mahsuben alelûsul mezun addi ekseriyetle bittensip Heyeti Celilelerine arz edilmiştir efendim.

17 . XI . 1337

Büyük Millet Meclisi Reisisanisi
Dr. Adnan

REİS — Diyarbakir Mebusu Hamdi Efendinin, tecavüz ettirdiği bu müddetin bu seneki üç aylık mezuniyetinden alelûsul mahsubedilmesini kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın, kabul olundu.

HACI TEVFIK Ef. (Kangırı) — Bu yol acaip bir yol oluyor.

SELÂHATTİN B. (Mersin) — Usulü mevzu-aya muhalif karar veriyorsunuz.

REİS — Efendim Divanın daha yedi kararı vardır. Hepsisi de bunun aynıdır.

Şimdi bu hususta Meclisi Âlinize bir şey arz edeyim: Sene zarfında üç aylık mezuniyetini istimal etmiş ve nısf tahsisat almış zevat o sene zarfında on defa da mezuniyet alsa artık tahsisat verilmez. Fakat bu üç aylık mezuniyetlerini ikmal etmemiş zevatın, meselâ bir ay için aldıkları mezuniyetten mahsubedilir. Şimdi bu arkadaşımız tecavüz ettirdiği müddetin bu seneki üç aylık mezuniyetine mahsubedilmesini istiyor. Kabul ettiğiniz takdirde üç aydan mahsubedilir ve artık o üç aydan tamamiyle istifade edemez.

Yok, eğer üç ay mezuniyetini almış ise kararın bir tesiri maddisi olamaz. Yalnız o zat gaibi gayrimezun değil; Meclisi Âlinin mezuniyeti ile ve bilâ tahsisat mezun olmuş olur. İşte usul budur. Şimdi eğer bu şahıs üzerine değil de prensip üzerine müzakere açmak istiyorsanız söz vereyim. (Hayır, sadaları)

HÜSEYİN AVNNİ B. (Erzurum) — Yalnız para meselesi değildir. Âzanın müddetini tecavüz ettirmemesi meselesi de vardır.

REİS — Efendim müzakere açalım mı? (Hayır, sesleri) Müzakere açılmasını kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmedi.

3. — *Mardin Mebusu Mithat beyin tecavüz ettirdiği müddetin bu seneki mezuniyetine mahsubedilmesine dair Divanı Riyaset Kararı.*

Heyeti Umumiyyeye

Mezuniyeti 21 Mart 1337 tarihinde hitam bulduğu halde Meclisi Âliye yirmi altı gün tecavüzle 16 Nisan 1337 tarihinde iltihak etmiş olan Mardin Mebusu Mithat beyin tecavüz ettirdiği müddet için mezun addine dair takriri Divanı Riyasetin 16 teşrinisani 1337 tarihli on beşinci içtimasında tezekkür olunmuş ve mumaileyhimin havaların müsaadesizliği hasebiyle Meclisi Âliye yirmi altı gün tecavüz ile iltihak ettiği anlaşıldığından bu müddet için tensibedilmiş olmakla keyfiyet Heyeti Umumiyenin nazarı tasvibine arz olunur, efendim.

17. XI. 1337

Büyük Millet Meclisi Reisisanisi

Dr. Adnan

REİS — Mardin Mebusu Mithat beyin, Divanın tensibi vechile; mâzeretini makbul görüp, geçen müddetin mezuniyetten addini kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın... Kabul edildi.

4. — *Muş Mebusu Osman Kadri beyin tecavüz ettirdiği müddetin bu seneki mezuniyetine mahsubedilmesine dair Divanı Riyaset Kararı.*

(Kararların okunmasına lüzum yoktur, yalnız reye vaz'edilsin, sesleri)

REİS — Pekâlâ... Muş Mebusu Osman Kadri beyin tecavüzü müddeti olan otuz dört günü mezun addedenler lütfen el kaldırsın... Kabul edildi.

5. — *Bitlis Mebuslarından Resul ve Sadullah beylerin tecavüz ettirdikleri müddetin bu seneki mezuniyetlerinden sayılmasına dair Divanı Riyaset kararı.*

REİS — Bitlis Mebuslarından Resul ve Sadullah Beylerin tecavüz ettirdikleri altışar günü mezun addedenler lütfen el kaldırsın. Kabul edildi.

6. — *Hakkâri Mebusu Tufan Beyin tecavüz ettirdiği müddetin bu seneki mezuniyetine mahsubedilmesine dair divanı riyaset kararı.*

REİS — Hakkâri Mebusu Tufan Beyin on dört günlük tecavüzü müddeti var, Divan bilâ tahsisat teklif ediyor, kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edildi. Çünkü; senesi zarfında üç ayı ikmal etmiştir.

7. — *Bolu Mebusu Abdullah Sabri Efendinin tecavüz ettirdiği müddetin bu seneki mezuniyetine mahsubedilmesine dair Divanı Riyaset kararı.*

REİS — Bolu Mebusu Abdullah Sabri Efendinin tecavüzü müddeti olan on günü Divanın tensibi vechile mezun adedenler lütfen el kaldırsın.. Kabul edildi.

8. — *Kars Mebusu Fahrettin Beyin tecavüz ettirdiği müddetin bu sene ki mezuniyetinden mahsubedilmesine dair Divanı Riyaset kararı.*

REİS — Kars Mebusu Fahrettin Beyin tecavüzü müddeti olan yirmi dokuz günü mezun addedenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

9. — *Malatya Mebusu Hacı Garip Ağanın tecavüz ettirdiği müddetin bu seneki mezuniyetine mahsubedilmesine dair Divanı Riyaset kararı.*

REİS — Malatya Mebusu Hacı Garip Ağanın 68 gün tecavüzü müddeti var, bilâ mezuniyet, fakat kendisinin serdetmiş olduğu mazereti Divanı Riyaset makbul ve muteber addetmiştir. Bu geçen 68 günün bilâ tahsisat mezun addini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edildi.

Efendim, malûmuâliniz kanun bilâmazere-tindir. Halbuki, serdettiği mazereti Divanı Riyaset makbul ve muteber addetti.

4. — TEKLİFLER

1. — *Gazianteb Mebusu Ali Cenani Beyle iki arkadaşının Anteb kazası dâhilindeki bağ ve bahçelerden kesilecek ağaçların üç sene üşürden muaf olmasına dair kanun teklifi (2/384)*

REİS — Gazianteb Mebusu Ali Cenani Bey ile Kılıç Ali Beyin bir teklifi kanunileri var, Gazianteb kazası dâhilinde bağ ve bahçelerdeki katiyata mûtaallik. Lâyihayı Encümenine havale ediyoruz.

2. — *Gazianteb Mebusu Ali Cenani Beyle iki arkadaşının, düşman istilâsından dolayı mutazarrır olan Gazianteb kasabası ahalisine muavenet edilmesi hakkında kanun teklifi (2/385)*

REİS — Yine Gazianteb mebuslarının Anteb ahalisine muavenet ierasına dair teklifi kanunileri var. Bunu da Lâyiha Encümenine gönderiyoruz.

2. — *Hiyaneti vataniyeden mahkûm Beyşehir'in Karadiken karyesinden Gökoğlan Oğullarından Osmanoğlu jandarma İbrahim hakkındaki evrakı hükmüyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası*

REİS — Adliye Encümeninden şimdi gelmiş bir mazbata vardır. Refi hükmü mutazammın olduğu için münasip görürseniz ferdaya tâlik etmiyelim, şimdi okuyalım. (Muvafık sadaları)

Adliye Encümeni mazbatası sureti

Konya hâdisei isyaniesinde methaldar olduğu iddiasıyla maznunualeyh olup bilmuhakeme

feran zimethal olduğu sabit olmasına mebni üç sene kalebentliğe mahkûm edilen Beyşehir'in Karadiken karyesinden Gökoğlan Oğullarından Osmanoğlu İbrahim hakkındaki Konya Bidayet Mahkemesinden sâdır olan 20 Temmuz 1337 tarih ve 478 numaralı ilâmı mütalâa ve keyfiyet müzakere edildi. Her ne kadar maznununaleyh İbrahim'in müsellâh olduğu halde Beyşehir'in Aşağı Soma karyesine giderek kır bekçisinin tüfengini ve Kadir Hoca ile Hacı Mehmed'in beygirlerini aldığına dair bâzı şahadet mevcut ise de, şuhudun ifadatındaki mübayenetten katı nazar, maznunun işbu harekâtının vak'ai isyaniye zamanına müsadif olmamaktan mâada vak'a ile bir gûna alâka ve münasebetine delâlet edecek esbabı subutiyei muknia görülememiş ve mücerret hayvan ahz ve gasbı ceraimi âdiyeden bulunmuş olmakla Hiyaneti Vataniye Kanununa tevfikân hakkında sâdır olan hükmün ref ve kendisinin tahliyesine ve evrakının muhallî müddeiumumiliğine tesyiri lüzumunun Heyeti Umumiyyeye arzı müttefikân karargir oldu.

18 Teşrinisani 1337

Adliye En. Reisi N.	Mazbata Muharriri
Kırşehir	Canik
Müfid	Ahmed Nafiz
Kâtip	Âza Âza
Nigde	Karahisarı Sahib Biga
Mustafa Hilmi	Mehmed Şükrü İlâmid

REİS — İlâmın okunmasını arzu ediyor musunuz? (Okunsun sesleri)

İlâmın sureti

İcaabı keyfiyet bilmüzakere : Maznunun-aleyh Osmanoğlu İbrahim'in Beyşehri ve Seydişehir hâdisei isyaniesine iştirakle Aşağı Soma karyesinden elinde kılıç ve bomba olduğu halde kır bekçisinin tüfengini ve Kadir hoca, Hacı Mustafa'nın, Hacı Mehmed'in beygirlerini alarak akçalar tarikiyle ve diğer usatla Seydişehrini basmaya gittiği müstekilerin hasren ve musırran vukubulan iddia ve şikâyetleri ve kendisinin âsiler tarafından hayvanı alınp yaya olarak önelerine katılıp Seydişehrine kadar giderek bir fırsat bulup kaçtığı yolundaki ifadei müevvelesi gerek İstiklâl Mahkemesince ve gerek işbu mahkemede alâtarikilistinabe istima kılınan şuhudun şahadatı gibi içtima eden delâil ile vâsılı mertebeli sübut olmuş ve

hareketi vâkaası Hiyaneti Vataniye Kanununun ikinci maddesinin ikinci fıkrasının matufunaleyhi olan Ceza Kanununun kırk beşinci maddesine muvafık bulunmuş olduğundan mezkûr maddenin fıkrai mahsusası mucibince hakkında on sene kürek cezası bittakdir vakai isyanıyede yağmagerlik ve hükümeti ıskat ve saire gibi ef'ale cüret etmemiş olması esbabı muhafifei takdiriyeden görülerek kanunu cezanın kırk yedinci maddesinin fıkrai mahsusası hükümüne tevfikan mezkûr on sene kürek cezasının üç sene kalebentliğe tahviline ve yüz elli kuruş masarifi muhakemenin tahsiline bilittifak karar verilerek müddeicummi bey ve mahkûm mevcudoldukları halde metni kanun canibi riyasetten bilkıraa usulü tefhim alenen icra kıldı.

20 Temmuz 1337

Reis	Âza
İhsan	Okunamadı
Âza	Zabıt Kâtibi
Okunamadı	Midhat

RASİH Ef. (Antalya) — Hüküm muvafıktır.

NAFİZ B. (Canik) — Evrakı dâva Adliye

Encümeninde ariz amik tetkik ve mütalâa edildi. Bu üç sene kalebentliğe mahkûm olan İbrahim elinde bomba olduğu halde - İbrahim esasen jandarma neferi imiş - hâdisei isyanıye esasında elinde bomba olduğu halde köye giderek bâzılarından hayvan aldığı iddia ediliyor. Gerek bidayet mahkemesince, gerek İstiklâl Mahkemesince istima edilen şahitlerin ifadesinde mübayeneti külliye mevcuttur. İçerisinden bir tanesi diyor ki: Elinde bomba vardı. Diğer birisi diyor ki, kılıç vardı. Birisi diyor ki; hayır bir şey yoktu. Köy bekçisinden silâhı cebren aldı. Hasılı yekdiğerine mütebayın şahadetle bu adamın müsellâh olduğu kabul edilmiş olsa bile, esasen kendisinin vak'ai isyanıyeden bilistifade usat ile beraber hareket eylediğine dair kezalik kanaatbaş esbabı subutiye mevcut değildir. Bu köye giderek orada iki kişiden iki hayvan almış, götürmüş, bilâhara tazmin edilmiş, bundan başka usatla hareket ettiğine dair hiçbir sebebi sübut yoktur. Adliye Encümeni (bu fiil vâkı olsa bile ceraimi âdiyedir, hayvan sırkatı veyahut cebren ahzugasbden ibarettir. Binaenaleyh bunun ihaneti vataniye ile mahkûm edilmesi caiz değildir.) diye karar vermiştir. Takdir Heyeti Celilerine aittir.

MUSA KÂZİM Ef. (Konya) — Efendim ilâmın fıkrai hükmiyesinde müstekilerin (hayvanları bu götürdü) diye musırren beyanatta bulunmaları esbabı subutiye olarak gösteriliyor. Halbuki bu esasen bir dâvadır. Yani (hayvanları bu götürdü) demek bir dâvadır, hasrı iddia edilen şey, o da bir dâvadır. Halbuki; dâva ile delil yekdiğerinin gayrı olmak lâzımdır. Burada ise nefsi dâva, esbabı subutiye olarak gösterilmiş.

Şu halde delil ile dâva, aynı şey... Dâvayı müsbıt edillei hariciye ve saire olması lâzım olduğu halde mahkeme müddeilerin, musırren hayvanı bu adam aldı gitti, demelerini esbabı subutiye ad ediyor ve o fiilin bu maznun tarafından ika edildiğine hükmediyor.

Şu hale göre, delil ile dâvanın ikisi aynı şey olduğuna göre bir şeyin nefsiyle isbatı lâzımgelir. Halbuki delil ile dâvanın arasında mübayenet ve mugayeret olması lâzımdır ki, dâvayı isbat etsin yoksa aksi takdirde alâ-nefsiî derler ki bu; devirdir, devir ise batıldır. Binaenaleyh mahkemenin esbabısubutiye olmak üzere gösterdiği hasrı dâva, nefsi dâva olmak itibariyle aynı şeylerdir. Yani dâva var, delil ise müstekilerin dâvasıdır. Şu halde eğer dâvayı o dâvanın delili ad edecek olursak tevakkufu aleddevir olması lâzımgelir. Devir ise batıldır, binaenaleyh esbabısubutiye de batıldır. Binaenaleyh bu adam hakkındaki hükümün ref'ini teklif ediyorum.

VEHBİ Ef. (Konya). — Efendim, ilâm ile mazbata arasında bir mübayenet görüyorum. Musa Efendi mahkeme müddeilerin hasrı dâvasını şahit ad etmiş diyor. Halbuki ilâmda şahitlerin şahadeti var, bununla beraber şu adamın bir köye gittiği ve o köyde köy bekçisinin silâhını cebren aldığı sabittir. Bunda hiç ihtilâf yoktur. Ondan sonra bir kısmı diyor (Elinde kılıç vardı.) bir kısmı diyor (Bomba vardı.) Bu da sabit ki her halde elinde bir şey, bir silâh vardı. Sonra iki adamın hayvanını alıp götürdüğü de sabittir. Rica ederim. Bu hareketi hiyanet değil de nedir? Sonra başka yerden hayvanın tazmin olunduğu da iddia olunuyor. Hayvan götürülmüş, emayet vâkı olmuş, fakat tazmin olunmuş, şu halde bu fiil yevmi vakaya da tesadüf ediyor. Vaka günü elin elinden silâh almak, kılıç, bomba istimal etmek o günde hiyaneti vataniye ol-

maz da ne olur? Binaenaleyh ilâmı tasdik etmek daha doğrudur.

MAHMUD SAİD B. (Muş) — Efendim, Adliye Encümeninin tarzi tesbitinde sakamet var. Mesele, gayet basit hiyaneti vataniye teşkil eder mahiyette değildir, Hâdisei isyaniye de müsadif değildir, binaenaleyh cürmü âdi olması itibariyle alelûsul hiyaneti vataniye şeklinde olan ilâmın ref'ile mahkemei nizamiye ve âdiyeye tevdi keyfiyetinden ibarettir. Binaenaleyh esbabı sübutiye ve esbabı mucibei hükmiye itibariyle tetkikat icrası şahadat beynindeki mübayeneti nazarı itibara almak bisuttur. Bu mesele itibariyle ve esas dolayısıyla tetkikat icrasına mahal yoktur. Binaenaleyh bu noktadan Adliye Encümeni mazbatasını neticeyi karar itibariyle muvafaktır, efendim.

SIDKI B. (Malatya) — Efendim, Musa Kâzım Efendi dâva eden şahıs birdir ve dâva eden şahsın şahadetinden ve iddiasından başka delil yoktur ve şahsın iddiasıyla de hüküm verilemez, buyurdular. Vakaa bu, kanunda bir kazıyye ise de verilen hüküm ve kıraat olunan karar, hukuku umumiye noktasından dâva tetkik olunmuş ve o suretle karara rapd olunmuştur. Musa Kâzım Efendinin iddiasına gelinece evet, bu iddiaları vârit olabilirdi, ne vakit ki, eğer hukuku şahsiye hakkında mahkemedeki sâdir olan kararda sarahat olsaydı. O vakit dâva sahibinin iddiası keenlemyekûn addolunması icabederdi. Halbuki kıraat olunan kararda hiçbir vakit hukuku şahsiyeden bahs olunmamış. Bahs olunmaması hasebiyle hukuku umumiye namına o müddeiler şahit sıfatıyla istima olunmuş ve binaenaleyh mahkeme diğer şahitlerin teyyüdeden şahadetini de esas ittihaz ederek hüküm vermiştir. Bidayet mahkemesinden şu suretle sâdir olan karar muvafaktır. Adliye Encümeninin mazbatasını keenlemyekûn hükmündedir. Binaenaleyh Adliye Encümeninin mazbatasının reddi ile hükmü evvelinin tasdikini talebederim.

MÜFİD Ef. (Kırşehir) — Efendim, mesele yanlış bir safhaya girdi. Rûfekayi muhteremizden bâzısı Adliye Encümeni mazbatasının sakametinden ve fakat hükmün doğru olduğundan ve bâzısı da cürmün hiyaneti vataniye cürmü olduğundan bahsetti. Halbuki mesele gayet basittir. Malûmuâlileri olduğu üzere Hiyaneti Vataniye Kanunu-

nun maddei mahsusasında tadad olunan efal Heyeti Aliyenizin malûmudur. Bu adam köye gitmiş, köy bekçisinin elinden tüfeğini almış, Hacı Mustafa'dan hayvan almış ve bu adam köye gidip eşyayı ve hayvanatı aldığı esnada köyde isyan vukubulmuş değildir. O köyde katiyen bir hiyaneti vataniye cürmü olmuş değil, bu adam bu hayvanları ve eşyayı alarak, Beyşehir'ne giderek, Beyşehir'indeki isyana iştirak etmiştir, diye bu adamın hakkında alattarikilistinabe bir beyanat vardır. Biz bu cürmü ele aldık. Bu adamın elinde ister kılıç olsun, ister bomba olsun, kalkıp, gidip bir adamın silâhını alması ve hayvanını gasbetmesi bir cürümdür. Fakat şu cürüm hiyaneti vataniye cürmünü teşkil eder mi, etmez mi? Diye tetkik ettik. Hiyaneti vataniye cürmünü teşkil edecek bir şey yok. Köyü isyana davet yok, köyü Hükümetin aleyhine tahrik meselesi yoktur. Köy halkının malını almak meselesi de yok. Ancak, bu adam böyle âdiyen gelmiş bir adamın elinden malını almış, bir gasb yapmış, hayvan almış, bekçinin elinden de bir tüfek almış. Meclisi Âlileri hiyaneti vataniye cürmünden dolayı sâdir olan hükmü tetkik ile mükelleftir. Bunun gayrı olan ceraime Meclisi Âlinizin hiçbir müdahaleye hak ve salâhiyeti olmadığı yaptığımız kanunla sabittir. Biz diyoruz ki, bu fiil hiyaneti vataniye cürmünü teşkil eder ahvalden değildir. Çünkü asıl meseleyi tetkik edecek olursanız, bu adam bilâhara hayvanla beraber gelmiş, şubeye müracaat etmiş, asker olarak yazılmış, müzaheret bölümünde hizmet etmiş, altı ay sonra benim hayvanımı aldı, diye Kadir Hoca dâva etmiş. Bu dâva; Heyeti Muhteremenizin mârufu olan ve irtikâb ve irtişasından dolayı istiklâl mahkemesince üç seneye mahkûm edilen İhsan'ın mahkemesinden sâdir olan bir hükmüdür. Bu hükmü Heyeti Celilenize tasdik ettirmek bizim de viedanımıza elvermediği cihetle müddeiumumiye diyorsunuz ki; bu ceraimi aidiyedendir. Hiyaneti vataniyeden dolayı verilen hükmün ref'i iktiza eder. Biz bunu ref ediyoruz ve evrakı da size gönderiyoruz ve müddeiumumiye de cürmün ceraimi âdiyeden olduğunu ihbar ediyoruz. Müddeiumumi elbette dâvaya vaziyet eder. Ceraimi âdiye noktasından dâvayı takibeder. Yoksa Encümeni Adliye mazbatasında ne sakamet vardır ve ne de başka bir fenalık vardır. Hakikati mesele bundan ibarettir. Takdir Heyeti Aliyenize aittir. (Kâfi, sadaları)

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Adliye Encümeni cürmün meydanda olduğunu itiraf ediyor. Niçin bu adamı tahliye ediyorsunuz? Maznun sıfatıyla müddeiumumi yakalar, tevkif müzekkeresi verir.

MÜFİD Ef. (Kırşehir) — Hiyaneti vataniyeden dolayı değil, ceraimi âdiyeden dolayı mahkûm edersin.

REİS — Efendim söz alan başka zevat kalmamıştır, şu halde mazbatayı reyinize arz ediyorum.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğru) — Bendeniz teklif ediyorum, mevkufen muhakemesi yapılsın.

REİS — Efendim teklif tahrirî olur. Şifahi olursa bir temenni mahiyetinde kalır. Adliye Encümeninin mazbatasını kabul edenler lütfen el kaldırsın, ekseriyetle kabul edildi efendim.

5. — TAKRİRLER

1. — *Tahkikati teşriiye açılmasına dair tahrir ve merbutu istida*

REİS — Tahkikati teşriiye icrasına mütaallik istida ile bir de takrir vardır. Bir şubeye havalesi için kura çekiyorum.

(Kur'a çekildi) Dördüncü Şubeye isabet etmiştir.

(Ne imiş sadaları) Efendim tahkikati teşriiye icabeden bir tahrirle bir de istida var, (kime ait sadaları)

Dr. FUAD B. (Bolu) — Dördüncü Şubede evrak çöktür.

3. — *Bursa Mebusu Operatör Emin Beyin serveti beş bin liradan fazla olanlardan aledderecat muafiyeti askeriye vergisi alınmasına dair kanun teklifi (2/386)*

REİS — Efendim Bursa Mebusu Operatör Emin Bey Muafiyeti Askeriye Vergisi namıyla bir vergi ihdasını teklif ediyor. Lâyiha Encümine gönderiyoruz. Evrakı vâride bitmiştir.

Ruznamei müzakerata geçiyoruz.

Divan Muhasebata ait bâzı vazaifi ifa etmek üzere bir heyet intihabına Meclisi Âlinizden evvelce karar verilmiştir.

Heyeti Umumiyeden beş zat intihabedilecekti. Tensip buyurursanız evvelâ onun intihabını yapalım. Sonra Maarif Vekâleti intihabi var. Evvelâ Maarif Vekâleti intihabını yapalım mı? (Evet sadaları)

2. — İCRA VEKİLLERİ MUAMELÂTI

1. — *Münhal bulunan Maarif Vekâleti için intihap ve Karesi Mebusu Vehbi Beyin Maarif Vekillğine intihabi.*

REİS — Pekâlâ Maarif Vekâleti intihabını icra edelim, reyelinizi lütfen istimal ediniz.

(Reyler istimal edildi.)

Rey vermiyen zevat var mı? Varsa reylerini lütfen versin. İstihali âra hitam bulmuştur. (Sıtkı Bey Malatya, Sırrı Bey İzmit, Hacı Ali Efendi İçel tasnifi ârâya memur edildiler)

Beş dakika teneffüs.

İKİNCİ CELSE

Saat 3 sonra

REİS — Birinci Reisvekili Hasan Fehmi Beyefendi

KATİP : Ziya Hurşid Bey (Lâzistan)

REİS — Celse küşadedildi.

Maarif Vekâleti için yapılan intihapta reye iştirak eden 183, muamele tamam (183) ün ekseriyeti mutlâkası (92) yirmi iki müstenkife karşı (105) rey ile Karesi Mebusu Vehbi Bey Maarif Vekili intihabolunmuştur. Diğer reyler de beş altı zata tefrik edilmiştir.

VEHBİ B. (Karesi) — Evvelki günkü intihapta ekseriyetin tezahür etmemesi dolayısıyla itizar etmiştim. Bugün arkadaşlarımla birçoklarının vâkı beyanatı ile bu itizarımın mesnet teşkil ettiği noktanın vâridolmadığını anladım. Gösterilen teveccühe bilhassa arzı teşekkür ederim. Bu hizmete bendenizi tevkil ediyorsunuz. Bendenizden çalışmak, Allahtan tevfiğ, sizden de müzaheret beklerim (Alkışlar) (Allah muvaffak etsin sadaları)

7. — İNTİHAPLAR

1. — Tetkiki Hesabat Heyeti için intihap;

REİS — Divanı Muhasebata mütaallik bâzı muamelâtı tetkik etmek için beş zattan mürekkep bir komisyon intihabını evvelce kabul buyurmuşunuz. Tensip buyurursanız onun intihabını icra edelim.

ŞEVKİ B. (İçel) — Biraz müsaade edilsin de bu husus hakkında müdavelei efkâr edelim. Lâlettâyın yapmıyalım (Şubelerden yapalım efendim sesleri)

REİS — Evvelce kabul buyurduğunuz takrirde Heyeti Umumiyyeden intihabedilmesini kabul ettiniz. İsterseniz bunu bir kararla şubelere verelim. İsterseniz reyinize arz edeyim. Şubelerden birer zatın intihabını kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın : Ekseriyet var efendim. İntihabı şubelere havale ediyoruz.

3. — *Hiyaneti vataniyeden mahkûm Trabzonlu, mavna reisi Rasim ile rüfekası hakkın-*

daki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası.

REİS — Efendim, Adliye Encümeninin ref'i hükmü mutazammın bir mazbatası var. Tensip buyurursanız okuyalım. Vakıa ruznameye geçtik fakat Adliye Encümeni şimdi çıkması için ısrar ediyor. Tensip buyurursanız okunsun.

Adliye Encümeni mazbatası

Trabzon Gümrük İdaresinden on dokuz balya manifatura kaçırmak ve bu suretle tekalifi milliye hissesini vermiyerek hiyaneti vataniye cürmünü irtikabetmiş olmak iddiasıyla maznununaleyhim olarak Trabzon hâkimi münferitliğince muhakemeleri icra kılman Trabzon kayıçığı ve mavnacı esnafından Yöğürtçuoğlu Rasim, Çeleboğlu Yakub ve Dülgeroğlu Süleyman aleyhlerine Hiyaneti Vataniye Kanununun birinci ve ikinci maddeleri delâletleriyle Ceza Kanunnamei Hümayununun metninde, bir kimse bir hiyanet ikamı tasmin edip de vesaiti mahsusa ile icrasına diye muharrer olan kırk altıncı maddesine tevfiğ tarihini tevkiflerinden bilitibar yedişer sene müddetle küreğe konmalarına ve iddia olunan beş yüz yetmiş bin kuruş Gümrük Resminden dolayı aidolduğu hukuk mahkemesine müracaatta Hazine Vekilinin muhtariyetine dair verilen 4 Teşrinievvel 1337 tarihli ve 238 numaralı kararı havi olan ilâm encümenimizce tetkik olundu. İstanbul'dan Trabzon'da kendi emrine verilmek üzere gönderilen on dokuz balya manifaturanın Trabzon Gümrüğüne çıkarılmadığından ve emtianın ise vapurdan mavnalarına maznununaleyhim taraflarından alındığından ve bu suretle malı kaçırarak karaya ihracı vukubulmuş olsa idi bu maldan tekâlifi milliye alınacak, bununla da as-

kerin ihtiyacı izale olunacak iken bunları yaptırmamaları bir hiyaneti vataniye cürmü teşkil etmesi ve maznununaleyhimin işbu emtiayı vapurdan almışlar ise de o gün muhalefeti havaiyeye binaen kendi hayatlarını kurtarmak maksadiyle ve Ticareti Bahriye Kanununun verdiği salâhiyete binaen denize ilka ettiklerini iddia ve purovadi fırtına varakasını ibraz ve liman dairesinden hasarâtı bahriye vukuuna dair mazbata ibraz ettikleri halde gerek ahvali havaiyenin, gerek hasarâtı bahriye hakkındaki, usul ve kavaidin Ticareti Bahriye Kanununa tevfikân aidolduğu mahkemede halli iktiza ettiği ve bu cihet te kanunen gayet sarîh bulunduğu halde mahkemece bu cihete atfınazar edilmiyerek bir cürüm tevehhümü üzerine iptinai hüküm edilmiş olması minküllilvücu muhalifi kanun görülmüş olmakla hükmü vâkıın ref'ine ve bu gibi hükâmın ifayı vazifede tarifâtı kanuniye dairesinde hareket etmeleri, hiçbir hisse tâbi olmamaları lâzımgeldiğinin tasrihi hususunda Adliye Vekâleti Celilesinin nazarı dikkatini celbeylemek hususunu Heyeti Umumiyyeye arz ve teklife müttefikân karar verildi.

17 Teşrinisani 1337

Adliye Encümeni Reis Vekili Âza
Müfid Mehmed Şükrü
Âza Âza Âza Âza
Ahmed Nafiz — Okunamadı Ali Aıza

REİS — Efendim mazbata aleyhine söz istiyen var mı?

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — İlâm okunsun.

Mazbata bir cürüm olmadığını gösteriyor. Halbuki, ilâmda bir cürüm olduğunu gösteriyor.

REİS — Efendim fıkrâi hükmiye okunuyor:

İcâbı bitteemmül : Hiyaneti vataniye cürmünden dolayı maznununaleyhim olan Trabzon'un Ayakhyobi mahallesinden mavna reisi Yogurtcuoğlu Rasim ve tayfaları Habiboğlu Yakup ve Dülgeroğlu Süleyman haklarında icra kılınan muhakemei vecahiye neticesinde: Her nekadarmaznun merkumun üç yüz otuz yedi sencesi Ağustos'unun yirmi üçüncü günü sabahleyin Turgut limanına lengerendaz ve akşam limandan hareket eden Seyrisefain İdaresine mensup Gülnihal vapurundan mavnalarına kırk yedi denk eşyayı ticariye tahmil ve birdenbire zuhur

eden fırtına ilcaatiyle (AK) markalı sekiz ve (BK) markalı on bir ki : Ceman on dokuz balya manifatura emtiasını denize atarak kayığın muvazenei tahmilîyesini temin ve bu suretle mütebaki eşyayı ticariyeyi Gümrük İdaresine nakil ve teslim muvaffak olduklarını müdafaaten dermeyan eylemekte iselerde zikrolunan markalardaki on dokuz denk eşyayı ticariye gümrük manifesto varakasına nazaran dersaadetçe mürsili Başağazade Trabzonca mürselünileyhi gayrimusarrah olarak emrine kaydıyla muharrer bulunmasına ve teharrî vukuata nazaran aradan bir aydan ziyade müddet mürur eylediği halde sahibi asli ve hakikisi zuhur etmemesine nazaran marûlbeyan on dokuz denk emtianın Trabzonca sahibi nüfuz bir zata aidolduğu vazihan anlaşılmasına ve maznunların mavnalarına mahmul kırk yedi denk eşyadan marûzzikir iki nevi markaya tâbi on dokuz denk eşyanın fırtına hali ile bittefrik denize atılmış olması akıl ve mantığın kabul etmiyeceği cümle hakayikten bulunmasına anifül beyan on dokuz balya manifatura eşyasının yüzde kırk hesabı ile sekiz balyesi tekalifi milliyeye aidolması lâzımgelir ki, bu sekiz balyanın yüzlerce top, binlerce arşına balığ olan manifatura ile vatani mukaddesin selâmet ve istihlâsı emrinde istihkârimetv edercesine hudutlarda düşman ile hali mübarezede bulunan binlerce efradı şecaatnihadi milliyenin ilbas ve techizden mahrumiyetlerine sebebiyet vermiş olduklarının numayan olmasına ve müessesatı resmîyeye mensubolup hukuku umumiye şahidi olarak istimal olunan iskele kumandanı yüzbaşı Muhtar ve Nakliyatı Bahriye Kumandan Muavini Binbaşı İzzet Rıza ve Gümrük Rûsumat Müdürü Süleyman ve iskele komiseri Sabri ve nöbetçi polis ile seyrisefain acentası Emin efendilerle gümrük kol kayığı reis ve taifelerinin yevmimizekürda böyle bir deniz hâdisesinin vukuunu görmedikleri ve işitmedikleri yolundaki beyanatı müttehidelere ile maznunu merkumunun tekâlifi milliyeye hissesini vermemek suretiyle zikrolunan on dokuz denk manifaturanın sahibi hakikisi namımüstaar kalan zinufuz sahibine bu bapta menfaati külliyeye ve azime temini maksadiyle Büyük Millet Meclisi Âlisinin meşruiyetine bu suretle isyana teşebbüste bulunmuş oldukları ihbarâtı mebsuta delaili muknia ile vasılı mertebeli subut olmasına ve müdafaata naklülkelâm olundukta maz-

nunlar tarafından iki celse muhakemede ikame olunup istima olunan müdafaa şuhudu maznunaleyhimin Gülnihal vapurundan ayrılmalarını mütaakıp zuhur eden karayel fırtınası ile Hopa cihetine tebdili istikametle Rus zamanında batırılmış olan geminin baş taraflarında geçerken maznunu merkumunun mavnalarından yük döktüklerini söylemekte iseler de bunlardan müdafaa şahidi Muhittin Reisin ifadesi diğer şahit Nuri Reis tarafından tekzib olunmasına ve esasen mavna reisi ve tayfaları bir şirket halinde çalışmakta olmalarına nazaran arkadaşlarından birinin duçar olacağı zararın kendilerine sirayeti tabii bulunacağı gibi kasabanın pişgâhında böyle bir hâdisei azımei ahardan hiçbir kimse tarafından müşahede olunmayıp da yalnız maznunların menfaatine şerik ve meslekdaşları olan müdafaa şuhudu tarafından müşahede olunmasının ihtimali müstebat bulunmasına ve böyle bir hâdisenin vukuu farz olursa diğer kısım eşyayı ticariye ile gümrük pişgâhına muvasalatlarını mütaakıp rüsumat idaresiyle seyrüsefain acentalığına ve iskele kumandanlığı ile iskele komiserliğine derhal malûmat ita eylemeleri lâzımgelirken edilmemesi manifesto varakası mucibince işbu on dokuz denk eşyanın gümrük idaresinin acentadan ve acentanın dahi kayıkçılardan araması üzerine maznunlar tarafından tertip ve iskele kethüdası tarafından tasdik olunan istihlâk yani provadi fırtına varakasını ibraz ve itaya mecbur olmalarına ve böyle istihlâk veyahut provadi fırtına varakalarının her türlü ihticaca salih olmasını teminen vakaya müşahidolan bitaraf kimseler tarafından imza ve mühür ile tevsik ve kâtiyadiillikten derhal tasdik olunmak lâzımgelirken yalnız maznunların imzalarını havi ve iskele kethüdası ile liman reisinin hiçbir tahkikata müstenidolunarak vukubulan tasdiklerinin nazarı kanunda birgüna kıymet ve ehemmiyeti haiz olamayacağı ve bahusus umum merakibi bahriye mensubininin âram ve güzergâhı olan Yuhni burnu ile Hops istikametinde böyle bir hâdisei bahriyenin vukuu farz olursa derhal hariçten imdat ve nuavenet gibi insani esbaba müsaaratları tabii bulunmasına vaka günü dahilî limanda başka bir hâdisenin katiyen vukubulmamış olduğunun cümlei ihbarattan bulunmasına vaka günü zuhur eden rüzgârın akşama doğru kesbi şiddet ve geceleyin fırtına

haline münkalip ve o günü mezkûr Gülnihal vapuruna seyrüseferin selâmet ve sühuletle icra ve birgünâ seyrüseferin tatil ve teehhürü vukubulmamış olduğunun kezalik cümlei beyanattan bulunmasına ve yekdiğerine mübayin ve muhalif olan müdafaa şuhudunun ihbarı ve esas şuhudunun beyanatı hiçbir suretle talil edemeyeceğine binâen müttehemlerin inkârı vâhi ve vekillerinin dahi esbabı mesrudiye karşı bileümle müdafaatı gayrivarit bulunduğundan rediyle merkumun Rasim Reis, Yakup ve Süleyman'ın hareketlerine tevafuk eden Hiyeneti Vataniye Kanununun birinci ve ikinci maddeleri delâletiyle Ceza Kanunnameci hümayununun metninde bir kimse bir cinayet ikamı tasmin edip de vesaiti mahsusa ile icrasına; ilâ. diye muharrer olan kırk altıncı maddesine tevfikân tarihi tevkiplerinden bilitibar yedişer sene müddetle küreğe konulmalarına ve salifüzzikir on dokuz balya eşyadan dolayı talep ve iddia olunan beş yüz yetmiş bin kuruş rüsumundan dolayı Hazine Vekilinin dilediği halde aidolduğu hukuk mahkemesine müracaatta muhtariyetine ve masarifi muhakemenin merkumundan münasefeten tahsiline sureti katiyede karar verilerek metni kanunun kıraatı ve müddeiumumi huzuru ile alulusul tefhimi icra kılındı.

REİS — Encümen namına mütalâa var mı?

MÜFİD Ef. (Kırşehir) — Efendim. Heyeti muhteremenize Trabzon bidayet hâkiminin özenerek bezenerek esbabı mucibe serdederek bir buçuk sayfadan ziyade yazmış olduğu ve yedişer seneden ibaret olan, kürek cezasını hâvi olan adeta bir gazetenin başmakalesini andıran hüküm fıkrasını okudular, encümeni âliniz bu meseleyi tetkik etti ve tetkikatı esnasında hatırına bir şey geldi ve arkadaşlarımızdan o hatıra gelen meseleyi Heyeti Celilenize arz etmeyi bendenize o vakit söylemişlerdi. Vaktiyle Hatice kadın vâiz imiş. kadınları başına toplar, vâz edermiş. Dermiş ki : (Mandalarn kanadı olsa da damların üzerine konsa, saçaklar başımıza yıkılsaydı halimiz ne olurdu?)

Mandalarn kanadı olmadığına ve bizim damın üzerine konmadığına, saçakların başımıza yıkılmadığına elhamdülillâh dermiş. Bizim hâkim efendi de bu mal İstanbul'dan İnebulu'ya gönderileydi, Trabzon'da bu mal sahibine verileydi, sahibinin yedine vardıktan sonra yüzde

kırk alına idi, bu yüzde kırkı askerin ilbas ve iaşesine sarfolunsa idi gayet iyi olurdu.

Binaenaleyh; bunu böyle askere vermemek için saklamışlar diye özenmiş, bezenmiş bir hüküm vermiş. Şu hüküm evveleminde esas itibarıyla gümrükten mal kaçırmak meselesinden ibaret kalır, gümrükten mal kaçırmak meselesi cerami âdiyeden olduğu gibi hasaratı bahriye ise o da hasaratı bahriyeyi görecektir. Ticareti Bahriye Mahkemesine aittir ve orada meriyül-icra olan Ticareti Bahriye Kanunudur. Tebeddülâtı havaiye, muhalefeti havaiye nasıl vukua gelmiş. Bunları liman dairesi yani hangi saatte olmuş? Lodos mu esmiş? Ne esmiş? Bunları liman dairesi kaydeder. Bu meseleye kanunda provadi fırtına derler. Bu tâbiri Fransızca diye söylemiyorum, tâbiratı kanuniyeden olduğu için arz ediyorum. Meseleyi mahkemede ortaya korlar. Bir heyeti fenniye tarafından tetkik ederler. Bu malın denize atılması hayatlarının kurtarılmasına sebep midir, değil midir? Bu kanaat hâsıl olduktan sonra icaba göre hüküm verilir. O yok, bu yokken mevhum bir malın karaya çıkmamasından dolayı ve oradan alınacak yüzde kırk tekâlifi milliyenin alınmasından dolayı mavnacıları tutup kendi fikrine göre mahkûm ediyor. Binaenaleyh encümenimiz diyor ki, burada böyle bir cürüm yoktur. Encümen böyle hâkimleri vazife başında bulundurmamak hususunda Adliye Vekâletinin nazarı dikkatini celbetmiştir. Binaenaleyh bu adamla hakkındaki hiyaneti vataniye hükmünün ref'ini ve mahkemede gümrük kaçakçılığından dolayı lâzımgelen kararın verilmesini adalet namına encümen heyeti muhteremenize arz ediyor, karar sizindir. (Pek muvafık, çok doğru sadaları)

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Alel-ümum hükkâma değil, yalnız o hâkime muamele yapılır.

ŞEREF B. (Edirne) — Muhterem arkadaşlar; bendeniz Müfid Efendi Hazretlerinin beyanatına iştirak etmekle beraber şurasını arz edeceğim ki : Hâkimler iki şeyi nazarı itibara alırlar. Birisi delâili maddiye, diğeri delâili vicdaniyedir. Buna bizim dinimiz, fıkımız öyle bir esas kurmuştur ki; onun üzerine hiçbir esas olamaz; diyor ki : Şüphe olan yerde hadde mesâğ yoktur.

Şimdi hâkimler bunu tetkik ederken nazarı dikkate almamaları lâzım olan şey, doğrudan doğruya cürüm olup olmadığı noktasıdır. Hâkim, müdafaanın olup olmadığını nazarı dikkate almış mı? Katiyen almamış. Çünkü herifler diyorlar ki; biz hasaratı bahriyeden yani fırtınadan dolayı bu malları denize attık. Bir mazlumun mahkûm olmasından ise bin tane canının kurtulması evlâdır. Çünkü vatanın ve cemiyeti beşeriyenin selâmeti ondadır. Kanunu tatbik eden yalnız hâkim değildir. Orada Türkiye Büyük Millet Meclisi namına hukuku umumiyenin muhafazasına memur olan müddeiumumi daha fazla maskaralık etmiştir. Asıl takibatı kanuniyeyi icra edecek budur. Şuna itimat buyurunuz ki, adaleti memleketin her tarafına tevzi ettiğimiz tarihten itibaren yaşatmaya azmettiğimiz bu memleket her gün biraz daha yükselecektir.

Halkın çektiği sefaleti tanımayan ve hissiyata mahkûm olan hâkimlerin işgüzarlığından başka bir şey değildir. Onun için verilen hüküm o kadar berbat ve o kadar çürüktür ki, bendeniz hâkim tedibedilmeden ilâmının huzuru âlinize nasıl sevk edildiğine hayret ediyorum. Fakat yanlışlıktan şundan geliyor ki, bizim hiyaneti vataniye kanunlarını tatbika memur ettiğimiz memurlar, bidayet mahkemeleri, tamamiyle evham ve hayalâta kapılarak şuna, buna karşı hiyaneti vataniye istinadiyle o yolda kararlar versin, diye memur edilmemişlerdir. Bilâkis Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin şerefini gözeterek adaleti temine memur edilmişlerdir. Hiyaneti Vataniye Kanunu öyle bir dehşetli silâhtır ki, müte-reddit ellerde daima memleketi çukura sevk eder ve etmiştir. Adalet tevzi ederken hâkimler hislerine tâbi olmamalıdır. Hisse tâbi olan hâkim, hâkim değildir. Onun için Hükümü vâkı serapa çürük ve herbattır. Böyle bir meseleyi bu Meclisin nezahati kabul etmez. Bunun için onu siz de kapınızdan dışarı atarsınız. Adliye Vekiline emredersiniz ki, bâdema bu memleket böyle hâkimleri kabul etmez; onları hudut haricine çıkarsınlar. (Alkışlar)

HACI TEVFİK Ef. (Kangırı) — Serapa şüphe ile dolu olan ilâm Edirne Naibinin ilâmı gibi kahkaha ile gülünecek bir ilâmdır. Her halde bunun reddi ile encümen kararının tasdiki ve Adliye Vekilinin de nazarı dikkatini celbetmeyi teklif ederim.

REİS — Müzakereyi kâfi görenler lütfen el kaldırsın... Kâfi görüldü.

Adliye Encümeni mazbatasını reye vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın... Kabul edilmiştir.

10. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — *Gümüştane Mebusu Hasan Fehmi beyin reji beyiye memurluklarının mâlûl gazilere hasrî hakkında kanun teklifi ve Kavanini Maliye Encümeni mazbatasî (1)*

REİS — Geçen gün nazarı itibara alınan takrirlerle beyiye hakkının sakat gazilere verilmesi hakkındaki kanunun bâzı maddeleri encümene verilmişti. Bugün encümenden gelmiştir. Ruznamemizdedir. Onun müzakeresine başlayacağız.

Kavanini Maliye Encümeni mazbatasî

Damga, tütün, sigara gibi Devlet inhisarında bulunan mevaddın beyiye hakkını mâlûlünü güzata tahsisine dair olan kanunun Heyeti Umumiyeden encümenimize muhavvel birinci, ikinci, dördüncü maddeleri havale edilen takrirlerle birlikte tetkik ve müzakere olundu. Encümenimizde mezkûr maddelerin aldığı şekil berveğiâtî tesbit edilerek Heyeti Umumiyeye arz olunur.

MADDE 1. — Devlet inhisarında bulunan ve bulundurulacak olan mevaddın kavanin ve nizamâtı mahsusalarına tevfiikan beyiye hakkı ve gişe memurlukları aledderecat tercihan muharebelerde mâlûl olan gazilere tahsis edilmiştir. Mâlûliyetleri bizzat ifayi muameleye mâni olanlar dilediğini tevkil edebilirler.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim, maddenin evvelki şeklinde gişe memurlukları yoktu. Şimdi gişe memurlukları ihdas edilmiştir.

REİS — Birinci maddeye dair söz istiyen var mı? Gişe memurluklarını encümen teklif etti, Heyeti Umumiye kabul etti.

ŞEVKİ B. (İçel) — Karabeti sıhriyesi olan birisini tevkil edecektir denilmiştir.

REİS — Öyle bir şey yok.

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarî Sahib) — Bunda ehliyet aranılacaktır. Karabet olmazsa muhibbinden veyahut daha ziyade itimadettiği bir adam olabilir. Karabet cihetini encümen nazarı

dikkata almanmıştır. Esbabı şudur: Elden, ayaktan gözden mâlûl olan her hangi bir gazinin akrabasından itimadettiği adam olmazsa muhibbinden birisini veyahut ahar kimseyi vekâlete salâhiyeti vardır. Bunlar hayatta görülen şeylerdir. Halkı daha serbest bırakmak ve kayat altına almamak için mutlak olarak zikredilmiştir. Çünkü vekâlet salâhiyeti takyidedilemez.

OPERATÖR EMİN B. (Bursa) — Efendim bendenizce kanunda bir noksanlık var. Şimdi bir kısım insanları daha ziyade müreffeh bir hale sokmağa çalışırken, diğer kısım insanları betbahtlığa doğru sürüklüyor. Maddede şimdiye kadar mevcudolan gişe memurları için bir şey yoktur. Onlar ne olacak? (Gürültüler)

REİS — Efendim şimdi ancak tadilât hakkında iradı kelâm edebilirsiniz. Söz söyleyecek kalmadı.

(Madde tekrar okundu.) Bu tâdile dair söz istiyen var mı efendim?

Efendim maddeyi kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Madde kabul edilmiştir efendim.

MADDE 2. — Şehir ve kasabaların ihtiyacı nispetinde mâlûl olan gaziler tâlip iken âhara beyiye tezkeresi verilmez. Mâlûlinden kâfi tâlip zuhur etmediği takdirde evlâdı şüheda ve mâlûl mütekaidin tercih olunur.

REİS — Malûmuâliniz bu ikinci madde için de bir tadil takriri vardı. Encümen onu nazarı dikkate almış. Bu tâdil hakkında söz istiyen var mı? (Hayır sadaları) Encümen namına da söz istiyen yok. Maddeyi reyîâlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın; kabul edilmiştir.

Üçüncü maddeyi esasen kabul etmişiz. Onun için reyinize vaz'etmiyorum:

Dördüncü maddeyi okuyoruz.

MADDE 4. — İşbu kanunun neşrinden mukaddem mâlûlinin gayri kimselere verilmiş olan beyiye tezkeresi ile gişe memurluklarının hükmü 1337 senci maliyesinden sonra muteber değildir.

REİS — Söz istiyen var mı efendim? Buna dair söz istiyen yok. Maddeyi kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir. Diğer maddeler de zaten aynen kabul edilmişti.

Binaenaleyh kanunun heyeti umumiyesini reyinize vaz'ediyorum. Kabul edenler el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

(1) Evveliyatı 112 nci İçtima zaptındadır.

2. — *Mükellef sivil sıhhiye memurları hakkındaki Kanuna müzeyyel kanun lâyihası ve Sıhhiye Encümeni mazbatası.*

REİS — Efendim, ruznamei müzakeratımızda malûmuâlileri olduğu üzere mükellefiyeti baytariye ve etibba hakkında bir lâyiha vardır. Müsaa-de ederseniz onu mu müzakere edelim? Yoksa Nevahi Kanununu mu? (Nevahi Kanununa bağlıyalım, sesleri)

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Onu Pazartesi, Salı gününe karar vermiştik. Onun için diğerini çıkaralım.

EMİN B. (Bursa) — Etibba Kanununu çıkariverelim. Efendim; o bitsin.

REİS — Efendim, encümene iade buyurdüğunuz üçüncü maddeye dair encümenin teklifi vardır. Onu okuyoruz:

MADDE 3. — Silâh altına celbolunan ihtiyat etibba ve etibbayı baytariye seferberlikte derece hizmetlerine göre seferî kıdem zamlarına kesbi istihkak ederler ve ordudaki müddeti hizmetlerine ve aldıkları seferî kıdem zamlarına nazaran seferber ordu dâhilinde binbaşı rütbesine kadar (bu rütbe, dâhil) terfi edebilirler.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Ya binbaşı ise o ne olacak? Encümenden soruyorum?

EMİN B. (Bursa) — Efendim, bu mesele uzun uzadıya münakaşa edilmişti. İhtiyat Zâbitan Nizamnamesinde de vardır. Sınıfı ihtiyatta bulunanlar kaç sene kahırlarsa kalsınlar, binbaşından yukarıya çıkamazlar. Halbuki Sıhhiye Encümeni vaktiyle baytarların, cezaacıların kaymakam rütbesine kadar terfi etmelerini talebetmişti. Müdafaa-i Milliye Encümeni kabul etmedi. Nihayet iki encümen; Sıhhiye Reisi hazır olduğu halde uzun uzadıya müzakere ettikten sonra ihtiyat zâbitan hakkındaki şeyin etibbaya da teşmiline ve şu kadar ki, müddeti nizamiyesini ikmal eden sivil etibbanın yani orduda hizmet eden etibbanın binbaşılığa kadar terfiine karar vermişlerdir. O (edebilirler) kaydı da (edilir) diye tashih edilmiştir. Onu da nazarı dikkati âlinize arz ederim.

Dr. FİKRET B. (Kozan) — Efendim kanunun bu maddesine lüzum yoktur. Çünkü İhtiyat Zâbitan Kanunu vardır, o kanun mucibince bütün ihtiyat zâbitanı binbaşılığa kadar terfi ederler. Bu kanunun buraya gelmesi başka maksatlardır. Terfi meselesi değildir. Silâh altında

elyevm müstahdem sivil bâzı etibba vardır ki, bunlar yüzbaşı rütbesiyle müstahdemdirler. Şimdi istedikleri bunları mülâzimievvelliğe tenzil etmek istiyorlar. Zaten binbaşılığa terfi için esasen bir kanun vardır. Onun birine misali de benim, binbaşılığa terfi etmiştim. Bu maddeye lüzum yoktur, binbaşı tabip zaten orduda yedi, sekiz kişidir maksat tenzili rütbe meselesidir. 1331 den sonra mektepten çıkanların asker arkadaşları mülâzimievvellikle sivil arkadaşları yüzbaşılıkla müstahdemdirler. Bunu halletmek için bu kanunu yapıyorlar. Bu sivil etibbanın orduya lüzumu yok ise bunları terhis etmelidir.

BİR MEBUS — Bunlar diplomalı mıdır?

FİKRET B. (Devamla) — Tabî diplomalıdır.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim Sıhhiye Encümeni ile Müdafaa-i Milliye Encümeni arasında itilâf hâsıl etmişler. Bu hak ihtiyat sivil etibbanın hakkıdır. Muvazzaf zâbitan başka. İhtiyat zâbitanın meselesi başka. Çünkü ihtiyat zâbitanı askerî bir vazife görüyorlar. Sıhhiyede istihdam olunan etibba için had kabul etmek doğru bir şey değildir. Çünkü emsali ile beraber askerî etibba nasıl terfi ediyorsa o da aynı vazifeyi yapıyor. Bence askerî tabip, mülki tabip yoktur. Pansumanı askerî, pansumanı mülki ve teşrihi askerî, teşrihi mülki yoktur her ikisi de birdir.

Sivil etibbadan yirmi seneden beri binbaşılık bekleyen olur. Diğer arkadaşı kaymakam, mirli va olsun da o niçin geri kalsın? Her halde bu yanlışdır. Kanun encümene gitmeli ve tashih edilmelidir ve sivil etibba hakkında böyle kabul etmemeli; doktorlar ihtiyat zâbitan ile kabili kıyas değildir. Sonra Fikret beyefendinin buyurdıkları gibi bir şey vârid olur. Çünkü, sivil etibbanın orduya davetlerinde tesbit edilmiş bir rütbeleri vardır. Onlar da terfi edebilirler. Böyle maske altında Meclise gelir mi? Gelse de hükmü yoktur. Esas burda rütbe meselesidir. Bunun tahdidi doğru değildir. Etibbayı ihtiyatiye, etibbayı askerîye gibi emsali veçhile sonuna kadar terfi edebilirler. Etibbayı askerîye öteden beri yüzbaşı olarak mektepten neşetederler.

OPERATÖR EMİN B. (Bursa) — Efendim, Sıhhiye Encümeni Fikret bey biraderimizin fikrine iştirak etmez. Şimdi Fikret beyin buyurdıkları da başka bir meseledir. Etibbayı askerîye öteden beri yüzbaşı olarak mektepten çıkıyor-

lardı. Birkaç sene evvel mülâzım olarak neşet etmeye başladılar. Birisi Mektebi Tibbiyei Askeriyeden mülâzım rütbesiyle neşet etmiş, öteki aynı sınıftan yani mülkiye sınıfından çıkmış, iki tabibi askerî farz ediniz. Birisi mülâzım olarak askere iştirak ediyor, öteki ise yüzbaşı olarak iştirak ediyor. Mükellefiyeti Askeriye Kanununa nazaran şimdi 1331 senesinden itibaren neşet eden etibba hakkında hemsınıfları misillü istihdamlarına dair bir teklif var. Ona Sıhhiye Encümeni iştirak etmiştir. Esasen hallolunmuş bir meseledir. Fikret Bey, ben mükellef bir tabib olduğum halde binbaşılığa terfi ettim, buyurdular. Bu müstesnaiyattandır. Nizamname-de, İhtiyat Zâbit Nizamnamesine nazaran, etibbanın terfiine dair bir kayıt yoktur. Fikret Bey müstesna olmak üzere terfi etmiştir, zaten bunlar orduda üç kişidirler. Birisi Reisi Muhteremimiz Adnan Beyefendi, diğerleri Fikret Bey arkadaşımızla Neşet Ömer Beydir. Bu üç zat müstesna olarak binbaşılığa terfi etmişlerdir. Halbuki on, on iki seneden beri tahtı silâhta bulunan arkadaşlarımız var. Balkan Harbinden beri askerlik yapıyorlar, işte o biçareler hâlâ yüzbaşı muhassesatı alıyorlar. İşte bu mağduriyeti izale için burada durudırız münakaşa ettik ve nihayet binbaşılığa kadar terfilerine razı olduk.

Hüseyin Avni Beyefendinin etibba ve teba-bet hakkında gösterdiği teveccühe pek çok teşekkürler ederim, etibba namına. Keşke mümkün olsaydı da yapaydınız. Fakat zannederim; Müdafaai Milliye Encümeni buna muvafakat etmeyecektir. Müdafaai Milliye Vekâleti de kabul edemez. Ve bütçenin de tahammülü yoktur. Bendeniz rüfekam namına buna da kanaat ediyorum.

Dr. FİKRET B. (Kozan) — Efendim Hüseyin Avni Bey biraderimiz, etibbai askeriye şimdiye kadar yüzbaşı rütbesiyle çıkıyordu, buyurdular. Bu doğrudur. Bilâhara Tibbiyei Askeriye Müdüriyeti ve Harbiye Nezareti bir ilân yaptı. Dedi ki, ben bundan sonra alacağım talebeyi mülâzımlıkla çıkaracağım ve bunu kabul eden, zım-nî mukaveleye giren talebeler çıktıkları zaman mülâzım formasını taktılar. Ötedenberi mevzu bir usul vardır. Etibba yüzbaşılıkla orduya alınır. Çünkü bir taahhüt altında değildir. Bugün neden mülâzımlıkla alınsın? Hemsınıfı vaktiyle kabul etmiş bunu, bunların bugün iktisabettikleri bir rütbenin tenzili doğru değildir.

Terfi meselesine gelince, bunda da ben çok haksızlık görüyorum. Binbaşılığa kadar terfi ettirmek haksızlıktır. Çünkü, harb esnasında gördük ki, bir arkadaşımız uzun zaman ordu sıhhiye riyasetini ifa etti. Ordu demek, inzibat meselesi demektir. Buna binbaşı rütbesi müsait değildir. Mademki, ihtiyaç vardır. Sivil etibba ordu sıhhiye riyasetini idare edebilirler. Bina-enaleyh, bunların daha yüksek rütbelere kadar çıkmaları taraftarıyım.

CELÂLEDDİN ARİF B. (Erzurum) — Efendim, sivil etibba ile askerî etibba arasındaki bu farkı bendeniz anlamıyorum. Fikret Beyefendi izah buyurdular. Mektebi Tibbiyei Askeriye Müdüriyeti veyahut Harbiye Nezareti ilân etmiş. Demiş ki : Bundan sonraki doktorlara mülâzım olarak forma giydireceğiz. Bu zımni bir mukaveledir, Fikret Beyefendinin buyurdıkları gibi bunun üzerine bu mülâzım olmayı kabul eden zevat, talebeler mektebe girmişler. Halbuki bunlar mektebe girdiği zaman bunların iagesini elbisesini verdiği gibi üzerine de maaş olmak üzere hükümet para vermiştir ve bunları hükümet beslemiş, mülâzimievvel yapmıştır. Halbuki sivil etibba kendi kesesinden sarf etmiş ve nihayet diplomasını aldığı vakit askere alınmıştır. Kendi sayü gayretiyle, kendi parasıyla çalışmış, doktor olmuş bir efendi ile diğer taraftan hükümet tarafından iage, hükümet tarafından ilbas edilen bir talebenin arasında fark çoktur. Bundan dolaydır ki, bunların, yani sivil olarak orduya iltihak eden etibbanın rüt-belerini tenzil etmek muvafık değildir.

Saniyen; sivil etibbanın binbaşılıktan yukarı terfi etmemeleri de doğru değildir. Emin Beyefendinin buyurdıkları gibi on, on iki senedir işini gücünü terk etmiş olan bir doktor, hakikaten mağdur oluyor. Bunların içinde fevkalâde yararlık gösterenleri de bulunuyor. Tabiidir ki, yararlık gösterdiği için bunların terfiî lâzımıdır. Bunlar zâbitani askeriye gibi değildir ki, zaptu raptâ, fününu askeriyeeye vukufları kâfi değildir. Ve orada ifayi vazife edemezler, diye birtakım şeylerle bunların terfilerine mâni olalım? Halbuki bunlar doğrudan doğruya fen-nî bir ihtisas sahibi adamlardır. Bunlar hekimdir. Hekim nerede olsa hekimdir. Bunların göstermiş olduğu fedakârlık binbaşılık rütbesiyle tahdidedilmemelidir. Bunlardan, on sene,

on iki sene çalışmış olan efendiler yüzbaşı ma-
aşyı'c beraber askere giriyorlar ve aynı sınıf-
ta kalıyorlar. Halbuki kendi hemsınıflarını gö-
rüyorlar ki kaymakam olmuş miralay olmuş-
tur. Bu da doğru müdür? Bu da adalet midir?
Onun için tahdidat yapılmaması taraftarıyım.
Saniyen binbaşya kadar rütbelerini tahdit
doğru değildir. Onlar da liyakat gösterdikçe
terfi edebilmelidirler.

REİS — Müdafaa-i Milliye Encümeninin mü-
talâası var mı?

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Müda-
fai Milliye Encümeninin mütalâası olamaz efen-
dim.

MÜDAFAAI MİLLİYE ENCÜMENİ NAMI-
NA SELÂHADDİN B. (Mersin) — Bu kanun
meselesidir. Müsaade buyurursanız arz edece-
ğim.

Mevzuubahsolan etibba orduda hizmet ede-
cek etibbadır. Orduda bulunacak bir zatın or-
du idaresi noktai nazarından umuru sıhhiye
için mümarese yapması muhtacı nazar bir me-
seledir. Lâlettayın bir tabib muktedir olur,
âlim olur. Fakat idare için elindeki makınayı
bilemez. Her halde idarei askeriye alelâde ti-
caredten farklı olduğu gibi umuru sıhhiyei as-
keriyede alelâde umuru sıhhiyeden farklı bir
şeydir. Onun için, sivil etibbadan istifade edil-
mek için orduya dâhil olan zevat binbaşı rüt-
besiyle firkalarda, kolordularda ve sair ma-
kamalarda bulunabilirler. Bu rütbe buna tama-
men müsaittir. Büyük hastaneler sertababetini
yapabilir ve bu kadarı kâfidir. Bundan daha
fazlası; yirmi otuz senedir mesleki askeride ve
mesleki tababeti askeriyede yıpranmış olan bi-
çarelerin iktidarını ve idrakini, mesaisini çigne-
mek demektir. Bu kadarına geçmek için ortada
sebeup yoktur. Onun için orduda mevcudolan
ihtiyat zâbitanına verilen müsaade kadar onla-
ra da müsaade verilmiştir. Kanun madelete mu-
vafaktır. Sıhhiye Encümeninde bu suretle uzun
uzadıya bu meseleyi görüştük ve bu kararı itti-
haz ettik.

CELÂLEDDİN ARİF B. (Erzurum) — Şa-
yet bu sivil etibba buyurduğunuz gibi iktidarı
askeriye gösterecek olursa onlar yine terfi et-
mekten mahrum kalacaklar mı?

SELÂHADDİN B. (Mersin) — Seferde fev-
kalâde terfi için kanun vardır ve bu şeye tâbi

değildir. Fevkalâde terfi edebilir ve böyle bir
şey olursa yol açıktır. Fevkalâde terfi Kanunu
daha gelmemiştir. Bendeniz onu gördüm.
seferde fevkalâde terfi vardır. Bu noktai na-
zardan hiç kimsenin yolu kapanmış olmuyor.
Bendenize bu şekil mutedil; mutavassıt bir şe-
kildir. Bugün bununla adalet yapılabilir. Daha
yükseğe geçebilecek olanların yolu kapanmış
değildir.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Ben bu
tabibi askerilerin askerî vazifelerini tahlil et-
mek isterim. Rica ederim, bir fırka harbe gi-
rerken bin nefer yaralanacak, yüz yataklı bir
hastane açılacak, elli tane pansumançı olacak
bilmem ne; bunları tedavi edecek, çıkaracak.

Terfie gelince; nasıl ki, yüzbaşının sekiz se-
ne, on sene hizmetten sonra terfiini kabul edi-
yorsak, ben sekiz sene sonra, ki askerî mektebi-
nin müddeti geçiyor, yani askerî tabibi ne ka-
dar tahsil ediyorsa o müddet askerlikten rütbe-
siyle hizmet eder, neden kaymakam olamıya-
yım? Rica ederim, binbaşılığa kadar terfide ara-
dığımız hikmeti niçin daha yukarıki rütbeler
için aramıyorsunuz?

Dr. ADNAN B. (İstanbul) — Selâhaddin Bey
ona cevap verdi.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Selâhad-
din Beyin izahatını kâfi görmedim. Bir sivil
tabip mektepten çıkıyor, taburda hizmet ediyor;
sonra alayda hizmet ediyor. Sonra fırkada hiz-
met ediyor. On sene sonra neden kolorduda hiz-
met edip kaymakam olamasın? Olamaz, çünkü
olamaz. Saltanatı askeriyeye dokunur. Bunun
başka bir mânası yoktur. Fennen terakki eder,
vazifesini bihakkin yapar. Terfiden mahrum
olur. Sivil tabipler istikballerini böyle muzlim
görür de çalışır mı? Bunun imkânı yoktur. Mes-
lek tağyir kabul etmez, meslekler böyle terekki
etmez. Hattâ askerlikte bile gördük ki, siviller-
den ihtiyat zâbitleri çıktı, ordular idare etti. Bu
da idaredir. Tahsil zaman ile olur. Böyle ilim
ve irfana takyit koymayız. Bu doğru bir şey
değildir.

Dr. ABİDİN B. (Lâzistan) — Muhterem ar-
kadaşlar; Selâhaddin Beyefendi pek güzel söy-
lediler. Ben daha iyi bir şey söyleyemem. Fa-
kat biz bunu çok münakaşa ettik ve Müdafaa-i
Milliye ile de anlaşmak imkânı yoktur. Çok za-
mandan beri Mülkiye tababetinden alınmış ve
askerlikte bilfiil hizmet eden arkadaşların terfi

haklarıdır ve biz de bu hakkı teslim ediyoruz. Yalnız teessüf ederim ki, ve bunu iyi bilmis olunuz ki, tebabeti askeriye ile tababeti mülkiye başkadır. Azizim tebabeti askeriye'nin fazla derisi vardır. Aynı zamanda sahra teşkilâtında da fazla bir meziyeti vardır. Sıhhiyei askeriye'yi tababeti mülkiyeden gelmiş olan arkadaşlar yapamaz demiyorum. Ben inkâr etmiyorum. Mülkiye tababetinden kıymetli arkadaşlar gelmiştir ve bunu kavramıştır ve kavraya bilmiştir. Fakat buna herkesin müyesser olamadığı da pek çok görülmüştür. (gürültüler) (Kavrayanlar niçin terfi edemesin sesleri) Hüseyin Avni Beyin dedikleri gibi saltanatı askeriye ne demek? Rica ederim, Saltanatı askeriye sayesinde biz burada duruyoruz.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — O değil.

ABİDİN B. (Devamla) — Burada durmamız ilerideki askerlerin sayesinde, arkadaşlar. Saltanatı askeriye kıymetlidir. (Gürültüler, sadet sadaları) İstedığınız kadar gürültü ediniz. Harb yolunda ve harb için fevkalâde terfi edilmesi lâzımgelen arkadaşlardan bir tanesi de şimdi daha hiç tasdik edilmeden arz ediyorum, tıbbiyei mülkiyeden yetişmiş ve fevkalâde yararlık göstermiş olan bir tabîbi mülki binbaşı olmuştur: Demek ki fevkalâde yararlık ve hüsnühizmeti sepk eden inha edilir, doğrudan doğruya terfi edilebilir.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Tahdit edilmesin.

ABİDİN B. (Devamla) — Fakat tahdit edilir azizim. Fevkalâde terfi, fevkalâde haller içindir. Yani bu hak kumandan tarafına verilmelidir. Yoksa Meclis burada her vakit veremez. Meselâ ben 319 da mektepten çıktım. Ben kaymakam, o da kaymakam bu olamaz, azizim ben bütün hayatımı Irak'ta geçirdiğim halde sivil doktor bu sefer birlikte silâh altına alındığı için kaymakam olarak orduya alınmaz. Binaenaleyh encümenin son yapmış olduğu karar doğrudur. O vechile saltanatı askeriye yoktur.

REİS — Efendim maddenin bir son fıkrası vardır ki; O maddeyi okuyalım.

MADDE 3. — Silâh altına celp olunan alelumum ihtiyat etibba ve etibbai baytariye seferbelikte derece hizmetlerine göre seferî kıdem zamlarına kesbi istihkak edenler ve ordudaki

müddeti hizmetlerine ve aldıkları seferî kıdem zamlarına nazaran seferber ordu dâhilinde binbaşı rütbesine kadar (Bu rütbe dâhil) terfi edebilirler. Ve ilahiri... Bu da maddenin mütemimimidir.

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Efendim, bir noktanın izahı için çıktım. Hüseyin Avni Bey biraderimiz binbaşidan yukarı olan me-ratibe ihtiyat etibba arkadaşlarımızın geçebilmesini söylediler. Bendeniz bunu bir kelime ile izah edebileceğimi zannediyorum.

Sivil etibba Devletçe lüzum görülen bir zamanda, harb halinde alınır. Binaenaleyh onlar için bu hidemat sıhhiyei askeriye daimî bir meslek değildir. Memleketin bugün içerisinde bulunduğu fevkalâde ahval dolayısıyla alelûmun memleketin etibbaya mülkiyesi yedi sekiz sene ve belki on sene daha tıpkı etibbaya askeriye gibi aynı sınıflarda bulunuyorlar. Bu kanun onları da iktidar ediyor. Yüzbaşı kalmıyorlar, diğer arkadaşları gibi terfi edeceklerdir. Fakat bu Devlet ilâmaşallâh yirmi sene müddetle ordularda tutup bunları kullanacak değildir. Yarın hepsi kendi işlerine ve mesleklerine avdedeceklerdir. Binaenaleyh bunları mütemadi gibi düşünmeye mahal yoktur. Ve bu kanun sekiz, on senedir, içinde bulunduğumuz ahvali fevkalâdeden dolayı bunların meyüsiyetine mahal vermemek üzere yapılmıştır. Bunlar bedelharb rüt-belerinden tecerrüdedip öyle gidecekler o vakit lüzum kalmaz.

OPERATÖR EMİN B. (Bursa) — Sivil etibba lehinde gerek Celâlettin Arif Bey ve gerek Hüseyin Avni Beyefendinin beyanatını cidden takdir ederim. Fakat her şey imkân dairesinde olur ve ben isterim ki, bu da imkân dairesinde olsun, yani isterim onlar da Ferik olsun. Liva olsun fakat bendeniz imkân dairesinde bir şey talebediyorum. Dikkat buyurunuz. Şimdi Müdafaa-i Milliye Encümeninin tanzim ettiği madde o binbaşılığı dahi vermek istemiyor. Bunun için nazarı dikkatinizi celb ederim.

REİS — Anlaşılacak bir mesele var. Encümenin maddeye verdiği şekilde terfi edebilirler. İlaahara... Gibi bir kayıt var.

OPERATÖR EMİN B. (Bursa) — Yok yok efendim, sehivdir. İlah, yoktur.

REİS — Sehiy midir? Geri mi alıyorsunuz?

OPERATÖR EMİN B. (Bursa) — Sehiydir, efendim.

REİS — Efendim, müzakerenin kifayetini reyinize arz ediyorum. Müzakereyi kâfi görenler lütfen ellerini kaldırsın. Müzakere kâfi görüldü.

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfi görülerek maddenin şifahi izahatım veçhile tadili zımmında Müdafaai Milliye Encümenine iadesini teklif ederim.

Kozan
Fikret

Riyaseti Celileye

Binbaşılığa kadar tâbiri doğru değildir. Mezkûr kaydın tâyyını ve hemsınıfları veçhile terfilerini teklif ederim.

Erzurum
Hüseyin Avni

REİS — Hüseyin Avni Beyin takririni nazarı tibara alanlar lütfen el kaldırsın. Nazarı dikkate alındı. (Ekseriyet yok, sesleri, aksini reye koyun, sesleri)

Fikret Beyin tadilnamesini nazarı mütalâaya alanlar lütfen ellerini kaldırsın. Nazarı mütalâaya alınmadı.

Hüseyin Avni Beyin takriri ile maddeyi Sıhhiye Encümenine gönderiyoruz.

CEMİL B. (Kütahya) — Reis Bey Hüseyin Avni Beyin takriri nazarı mütalâaya alınmadı... (Alındı alındı, sesleri)

FİKRET B. (Kozan) — Sıhhiye Encümenine iadesi kâfi değildir. Sıhhiye ve Müdafaai Milliye encümenleri müştereken tetkik etsinler.

REİS — Peki efendim her iki encümene de veriyoruz. Müştereke bakacaklardır.

Pazartesi günü saat bir buçukta içtima etmek üzere müzakereyi kapatıyorum.

Saat : 4,40

